

Testpack

Jakub Rádl

9. června 2019

Obsah

1 Absolutismus a parlamentarismus	2
2 Francie v 17. až 18. století	2
2.1 Ludvík XIV.	2
2.2 Ludvík XV. (1715–1774)	4
3 Francouzská hegemonie	4
3.1 Situace po 30-leté válce	4
4 Východní Evropa po 30leté válce	5
4.1 Rusko v 17. – 18. století	5
4.1.1 Petr I. Veliký (1689–1725)	5
4.1.2 Kateřina II. Veliká (1762–1796)	6
4.2 Vznik Pruska	6
4.3 Rozpad Polska	7
5 České země po 30leté válce (1648–1740)	8
6 Uhersko po 30leté válce	9
7 Seznam letopočtů	11

1 Absolutismus a parlamentarismus

- od středověké stavovské monarchie k novým státním formám

Anglie po slavné revoluci

- **Bill of Rights: rozhodující je parlament**
- král bez parlamentu nemůže vyhlášovat a rušit zákony, vybírat daně, udržovat vojsko
- dolní sněmovna – volby
- moc zákonodárná – parlament
- moc výkonná – král a ministři
- volební systém
  - toryové – konzervativci
  - whigové – liberálové
  - vláda závisela na parlamentní většině
  - menšinová strana – právo a **povinnost kritizovat** vládu a hledat lepší řešení → parlamentní opozice
  - částečně **zrušena cenzura** → v novinách se mohou psát i kritické články → vznik veřejného mínění – důležité pro korigování parlamentu
  - volební právo – jen **menšina majitelů půdy**
  - tajné právo až v 19. stol.
  - středověké rozdělení volebních obvodů

Jiří I. Hanoverský (1714–1727)

- vzdálený z rodu Stuartovců, Němec
- **první ministr** = zástupce krále, komunikuje s vládou (král neuměl anglicky)
- první první ministr (1721–1740) – **Robert Walpole** (whig)
- **vznik občanské společnosti, demokracie**

2 Francie v 17. až 18. století

- **klasický absolutismus**

2.1 Ludvík XIV.

(1643–1715)

- do 1661 – poručník Mazarin (nástupce kardinála Richelieu)
- posílena moc krále → „Stát jsme my“ (majestátní plurál)
- **fronda** – povstání šlechticů
- král rozhoduje o vnitřní i zahraniční politice, má výkonnou, zákonodárnou i soudní moc
- 1614 – přestávají se scházet generální stavy (do 1789 – VFR)

Armáda a výboje

- **velké investice, malé zisky**
- 119 000 mužů, doživotní vojenská služba
- moderní zbraně (bajonety, píky, muškety)
- **1667–1697 – výbojné „devoluční“ války**
  - zabrat Nizozemsko, posunout hranice k Rýnu
  - **devoluční právo** – dcery z prvního manželství mají přednost v nástupnictví před syny z druhého → nároky na Nizozemí
- **1701–1713 – válka o španělské dědictví**
  - kandidáti
    - Filip z Anjou (vnuk Ludvíka XIV.)
    - Karel Habsburský
    - Josef Ferdinand Bavorský
  - 1701 – Velká aliance proti Francii (aby se nemohla spojit se Španělskem)
    - Anglie, Prusko, Nizozemsko, Portugalsko, SŘŘ, Savojsko, Hannoverko
  - 1704 – Britové dobyli Gibraltar
  - 1713 – mír v Utrechtu
    - Španělským králem se stal Filip z Anjou
    - Habsburkové dostali Belgie
  - 1714 – mír v Rastattu – potvrzeno Britské vlastnictví Gibraltarů

Nákladná politika

- **výboje** – neúspěšné → ztráta podpory buržoazie
- nákladný dvůr – král Slunce (zábavy, divadla, oděvy, ...)
- vystavěn zámek ve Versailles
- Palais Royal
- oporou krále církev, úředníci (dobře placení), armáda

→ **špatná ekonomická situace**

Merkantilismus

- ministr financí **Jean-Baptist Colbert** [žán batist kolbér]
  - z měšťanských řad, vynikající ekonom, zavedl nový systém
  - stát je bohatý, když má aktivní obchodní bilance (vyváží více zboží než dováží)
- **protekcionismus** – vysoká cla na dovážené výrobky → větší odbyt domácího zboží
- podpora zakládání **manufaktur** – výroba **drahých** parfémů, látek, gobelínů (nástěnné koberce) → nebyly příliš kupovány
- budování cest, průplavů (lodní doprava je nejlevnější) pro podporu obchodu
- koloniální **výboje** (Louisiana, Kanada, Madagaskar, Přední Indie, Indonésie; Východo a Západoindická společnost)

Náboženská politika

- snaha o sjednocení – („un roi, une foi, une loi“ [in roa, in foa, in loa] = „jeden král, jedna víra, jeden zákon“)
- **1685 – zrušen Edikt nantský** → emigrace protestantů → ztráta intelektuální a pracovní síly

Shrnutí

- začátek Ludvíkovy vlády byl úspěšný
- konec – Francie před ekonomickým bankrotem
- do testu: „**absolutismus, centralismus, byrokracie**“

2.2 Ludvík XV. (1715–1774)

- děti Ludvíka XIV. moc umíraly → pravnuke
- mladý → regentská vláda Filipa Orleánského
- neúspěšná snaha o hospodářské reformy → pokračování ekonomického úpadku

3 Francouzská hegemonie

- hegemonie = převaha

3.1 Situace po 30-leté válce

- Francie je nejsilnější mocnost → **expanzivní politika**
- přirozené hranice – Pyreneje, Alpy, Rýn
- získá strategicky významných míst – jih. šp. Nizozemí, Alsasko, Štrasburk
- spojencem Švédsko

Střední a východní Evropa

- 1683 – Turci oblehli Vídeň
- Jan III. Sobieski porazil Mustafa Pašu
- pomoc prince Evžena Savojského

Rakouský protiútok

- princ Evžen Savojský
  - 1686 – dobyl Budín
  - 1697 – porazil u Zenty Mustafu II.
  - 1699 – mír – Turci se zřekli vlády v Uhrách

1701 – 1713 – Válka o španělské dědictví

- Habsburkové vs. Bourboni
- 1713 – Utrechtský mír
- Šp. králem Filip z Anjou
- Habsburkové – J. Nizozemí, Neapolsko, Milánsko
- 1713 – Karel VI. **pragmatická sankce**
  - pokud vymře dynastie po meči, dědičná práva dostane ženská větev
- Anglie – Gibraltar → obchod se šp. koloniemi
- konec francouzské převahy

4 Východní Evropa po 30leté válce

4.1 Rusko v 17. – 18. století

Expanze

- zájem o **Pobaltí** (kvůli zamrzání Archangelsku)
- boj s Polskem o **Ukrajinu**
  - kozáci – svobodní obyvatelé jihoruských stepí
  - od 1648 – odboj kozáků proti Polákům → spojení s Ruskem
  - 1667 – hranicí Dněpr
- 1679 – ovládnuta Kamčatka → hranice s Čínou
- 1689 – smlouva v Něrčinsku – stanovena pevná hranice mezi Ruskem a Čínou

4.1.1 Petr I. Veliký (1689–1725)

- snaha překonat **zaostalost** Ruska
- studijní cesta do západní Evropy (inkognito pracoval v manufaktuře)
- usoudil **nutnost reforem** a přístupu k Baltu

Severní válka (1700 – 1721)

- protišvédská koalice – Sasko, Polsko, Dánsko
- 1700 – porážka Rusů u Narvy (v jejím důsledku reformy)
- 1703 – založen Petrohrad v ústí řeky Něvy
  - zamýšlena jako vojenská pevnost
  - od roku 1712 hlavním městem
- 1708-09 – Karel XII. táhl do Ruska
- 1709 – bitva u Poltavy – obrat ve válce
- 1721 – **Nystädský mír**
  - Rusko získalo Rižský a Finský záliv (dnešní Estonsko a Lotyšsko)

Reformy Petra I.

- armáda, baltské loďstvo
- hospodářské reformy
  - vznik nevolnických manufaktur
  - stavba lodí → zisk → prodej velmocem
  - těžba železa v Urale
- politické reformy
  - vznik senátu
  - území rozděleno na gubernie
- kulturní reformy
  - přivezena ze západu 1. tiskárna (zničena církví)
  - tištěny první noviny
  - přivážena a překládána technická literatura ze západu
  - 1725 – založena Akademie věd
  - 1755 – Založena Univerzita v Moskvě

4.1.2 Kateřina II. Veliká (1762–1796)

- po smrti Petra I. zmatky ve vládě
- nástup po **palácovém převratu** (vraždě Petra III.)
- reorganizace říše, navázala na Petra I.
- 1773–1775 – poraženo povstání kozáků pod Jemeljana Pugačova (Ukrajina–Ural)
- úspěšné boje s Turky → ovládnut Krym a černomořské pobřeží
  - přístup jak k Baltu, tak k Černému moři
- **Grigorij Alexandrovič Potěmkin** – rádce a milenec, významný vojevůdce
  - nechal domy a cesty vylepšit podél inspekční cesty → „Potěmkinova vesnice“
- korespondence s francouzskými osvícenci
  - v praxi nepoužila osvícenské reformy, protože se domnívala, že by je zaostalé Rusko nepochopilo

4.2 Vznik Pruska

Celky, ze kterých Prusko vzniklo

- **Braniborsko** – 1415 koupili od Zikmunda Lucemburského Hohenzollernové
- **Východní Prusko** – řádové území, velmistr řádu Albrecht Hohenzollern r. 1525 přistoupil k luterství (1618)
- **Západní Pomořany** – připojeny r. 1648 k Braniborsku

Friedrich Vilém (1640–1688)

- velký kurfiřt
- reformy armády
- panovnický absolutismus
- chytrá diplomacie za 30leté války
- základy pro vznik prusko-braniborského státu
- syn Fridrich I.

Fridrich I.

- ve války o španělské dědictví se postavil na stranu Habsburků
- za odměnu byl korunován králem od Leopolda I.
- 1701 – první pruský král
- podpora umění a věd
  - 1694 – založena univerzita v Halle
  - 1696 – založena Akademie umění v Berlíně
  - 1700 – založena Společnost věd
- přestavba Berlína

Fridrich Vilém I.

- ne příliš inteligentní
- spořivý, nepodporoval vědu a kulturu
- financování silné armády
  - moderní výzbroj a výstroj
  - branná povinnost – možnost se vykoupit (šlechta)
  - tvrdý výcvik – tvrdé fyzické tresty (kůl, ulička, zasypání)
- junkeři – šlechtic, který je feudálem a zároveň významným důstojníkem v armádě
- zavedena povinná školní docházka (gramotnost vojáků)
- armáda pouze na obrannou funkci

Fridrich II. Veliký

- 1740 – dohoda s Bavorskem a Francií
- válka o habsburské dědictví
  - dvě války slezské (1740–42, 1744–45) → zisk Slezska
  - sedmiletá válka (1756–1763)
    - Prusko + Anglie × Rakousko + Francie + Rusko
    - 1763 – definitivní zisk Slezska
- vnitřní politika: osvícenský panovnický absolutismus
  - merkantilismus
  - **Všeobecné pruské právo** – nový právní systém
  - náboženská tolerance – příchod intelektuálů z Francie (zrušený edikt nantský)
  - tvrdý postih neposlušnosti
  - podpora věd a umění
  - Ch. Wolf (vytvořil německé filozofické názvosloví), La Mettrie, Voltaire, I. Kant
- „*Filosofof ze Sanssouci*“ (zámek podle vzoru Versailles)

Fridrich Vilém II. (1786–1797)

- 2. a 3. dělení Polska

Fridrich Vilém III. (1797–1840)

4.3 Rozpad Polska

1. dělení Polska (1772)

- navrhl Filip II. Veliký (Prusko)
- Prusko: vojvodství Pomořanské, Malborské, Chelmiňské a menší části Velkopolska
- Rakousko: Halič a část vojvodství Sandoměřského, krakovského
- Rusko: část Běloruska a Livonska
- ztráta 30% území
- 1791 – Sejm vypracoval ústavu podle francouzského vzoru
- 1792 – útok Ruska

2. dělení Polska (1793)

- Rusko: oblast Vilna, Minsku, Ukrajina
- Prusko: zbytek Velkopolska, část Kujavska a Mazovska, Gdaňsk
- Krakov – povstání šlechty
  - Tadeusz Kosciuszko ovládli Varšavu
  - poražení ruskou armádou

3. dělení Polska (1795)

- Rusko: Litva, Bělorusko, Ukrajina
- Prusko: Velkopolsko s Varšavou až po Němen
- Rakousko: Malopolsko s Krakovem, Halič, Bug
- Polsko zaniká, obnoveno až po 1. světové válce

5 České země po 30leté válce (1648–1740)

- Ferdinand III. (1637–1657)
- Leopold I. (1657–1705)
- Josef I. (1705–1711)
- Karel VI. (1711–1740)

Vláda a správa

- nejvyšší kancléř království českého (Vídeň)
- zemská vláda
- zemští úředníci jsou zodpovědní jen králi
- snaha o centralizaci
- ztráta Horní a Dolní Lužice

Náboženské poměry

- netolerance nekatolických vyznání
- 1651 – soupis obyvatel podle vyznání
- rekatolizace
  - nová biskupství – Hradec Králové, Litoměřice
  - 1729 – svatořečení Jana Nepomuckého
  - působení jezuitů

Sociální a ekonomické poměry

- úbytek obyvatelstva o 1/3
- přísnější přehledy rustikálu (poddanské půdy)
- právní normy → utužení nevolnictví
- nevolnická povstání
- 1680 – Čechy, Plzeňsko, Ovčí vrch u Čeliva
- 1680 – robotní patent Leopolda I.
  - robotník je povinen robotovat 3 dny v týdnu
- 1692 – Chodové x Volf Maxmilián Lamingen z Albenreuthu
  - Chodové chápali patent jako úplné osvobození
  - poraženo, vůdci zatčeni a potrestáni
  - 1695 – popraven Jan Sladký Kozína
    - „Lomikare, Lomikare, ...“
    - Lamingen doopravdy po roce zemřel (pravděpodobně strachem že se prokletí vyplní)
- počátky průmyslu
  - podniká šlechta
    - města jsou omezena privilegii
    - cechy bránily vývoji
  - sklářství, vlnářství, soukenictví
  - manufaktury: Kounicové (Slavkov), Valdštejnové (Horní Litvínov)
  - česká a moravská šlechta ve státních službách

Školství a výchova

- jezuitské koleje
- piaristická gymnázia
- 1654 – Karlo-Ferdinandova univerzita
  - čeština se vůbec nevyučovala
- barokní kultura – vrchol barokního umění na světě
- zemský patriotismus – vlastenectví šlechty (vlast je tam, kde mám majetek)
- po Bílé hoře konec náboženské tolerance
- úpadek českého jazyka (poněmčování slov, používání německých slov → hantec)
  - udržován na venkově (Hájkova kronika česká)

6 Uhersko po 30leté válce

Stavovská povstání

- v Uhersku se nikdy nepovedlo Habsburkům prosadit absolutismus (odpor šlechty a poddaných)
- náboženské otázky nedůležité – tolerance (→ imigrace protestantů)

Povstání Imricha Tökölyho

- 1678 – vzniklo u Mukačeva
- obsazeno území Horních Uher až po Váh
- využívají Turci – postup na Vídeň (1683)
- 1687 – prešovské jatky
  - veřejná poprava 24 osob jako trest za povstání (především popraveni měšťané za zločin šlechty)

Povstání Františka Rákoczyho II.

- syn Imricha Tökölyho
- 1703 – počátek povstání
- Habsburkové sesazení z trůnu
  - volba Maxmiliána Emanuela Bavorského za nového krále
  - spojence Ludvíka XIV.
  - očekávali pomoc Francie a Švédska
- 1708 – bitva u Trenčína
  - Francie vyčerpána bitvou o Španělské dědictví, Švédové zastaveni u Poltavy → neměli podporu
  - 1711 – Szatmárský mír
    - zaručoval beztrestnost povstalcům
    - potvrzeny náboženské svobody
    - daně musí být schváleny uherským sněmem
    - na oplátku trůn vrácen Habsburkům
    - první kroky k osamostatnění
    - nevolníci → zbojníci (Juraj Jánošík – 1713 popraven)

7 Seznam letopočtů

Absolutismus a parlamentarismus

Francie v 17. až 18. století

Ludvík XIV.

- 1614 – přestávají se scházet generální stavy
- 1667–1697 – výbojné „devoluční“ války
- 1701 – Velká aliance proti Francii
- 1704 – Britové dobyli Gibraltar
- 1713 – mír v Utrechtu
- 1714 – mír v Rastattu
- 1685 – zrušen Edikt nantský

Ludvík XV. (1715–1774)

Francouzská hegemonie

Situace po 30-leté válce

- 1683 – Turci oblehli Vídeň
- 1686 – dobyl Budín
- 1697 – porazil u Zenty Mustafu II.
- 1699 – mír – Turci se zřekli vlády v Uhrách
- 1701 – 1713 – Válka o španělské dědictví
- 1713 – Utrechtský mír
- 1713 – Karel VI. **pragmatická sankce**

Východní Evropa po 30leté válce

Rusko v 17. – 18. století

- od 1648 – odboj kozáků proti Polákům
- 1667 – hranicí Dněpr
- 1679 – ovládnuta Kamčatka
- 1689 – smlouva v Něrčinsku
- 1700 – porážka Rusů u Narvy
- 1703 – založen Petrohrad
- 1708-09 – Karel XII. táhl do Ruska
- 1709 – bitva u Poltavy
- 1721 – **Nystädský mír**
- 1725 – založena Akademie věd
- 1755 – Založena Univerzita v Moskvě

Vznik Pruska

- 1701 – první pruský král
- 1694 – založena univerzita v Halle
- 1696 – založena Akademie umění v Berlíně
- 1700 – založena Společnost věd
- 1740 – dohoda s Bavorskem a Francií

Rozpad Polska

- 1791 – Sejm vypracoval ústavu
- 1792 – útok Ruska

České země po 30leté válce (1648–1740)

- 1651 – soupis obyvatel podle vyznání
- 1729 – svatořečení Jana Nepomuckého
- 1680 – Čechy, Plzeňsko, Ovčí vrch u Čeliva
- 1680 – robotní patent
- 1692 – Chodové x Volf Maxmilián Lamingen z Albenreuthu
- 1695 – popraven Jan Sladký Kozina

Uhersko po 30leté válce

- 1678 – vzniklo u Mukačeva
- 1687 – prešovské jatky

1703 – počátek povstání
1708 – bitva u Trenčína
1711 – Szatmárský mír